

Hvad ser du?

»Derfor må vi så meget mere give agt på det, vi har hørt, at vi ikke skal glide bort fra det« (Hebr. 2,1)

I gamle dage sagde vi ofte til hverandre: »Når sommerstævnet er forbi, nærmer ju- len sig!«

Det var naturligvis en sandhed med store modifikationer, men i år kan vi i stedet for sige: »Nu da vi har sommerstævnet i Randers bag os, nærmer årtusindeskiftet sig!«

Et årtusindeskifte er noget, de færreste mennesker oplever – ingen kan formentlig opleve det uden at fornemme historiens vingesus. Danmarks historie er ca. tusinde år gammel – i hvert fald i den forstand, at den med nogenlunde pålidelighed kan registreres. Det er mange år og dog en kort historie.

*

Men nu åbner vi for vort *efterårsstævne i Harzen i Tyskland*. Denne gang finder stævnet sted på *hotel Waldblick* på Thyrashøj i udkanten af *Stolberg*.

Stævnet varer fra tirsdag d. 19. oktober kl. 18.00 (aftensmad) til søndag d. 24. efter Gudstjenesten og frokost (lunch).

Priserne for logi og fuld forplejning er i *tyske Mark* følgende:

Enkeltværelse: 470 DM.

Dobbeltværelse 440 DM.

Alle værelser har dusch, toilet og telefon. Man kan have sin hund med.

Indmeldelse snarest muligt til vort kontor eller direkte til fru *Marianne Niebuhr, Pappelbrink 54, D 30657 Hannover*.

Fra hende modtager enhver deltager en beskrivelse af vejen til *Stolberg*.

Der er møder formiddag og aften under stævnet, medens eftermiddagene er frie. Det skønne Harzen taler om Guds skabervælde og majestæt.

Der vil muligvis blive arrangeret en *fællesrejse* fra København til *Stolberg* retur, men det beror på deltagerantallet og på, hvor mange der vil rejse med tog.

*

Alt dette under den forudsætning, at Gud vil det, og vi lever. Vi har ikke vore tider i vore hænder. De er i Guds – og det er såre meget bedre.

*

Medens jeg tænker på dette, at vore tider

er i Guds hænder, kommer min hustru med et brev fra fru *Geoffrey Bull*, at hendes mand, vor gode ven pludselig er kaldt hjem til Herren.

De var til Gudstjeneste, da han sank sammen, bogstaveligt i hendes arme – og var hjemme i herligheden.

Han havde prøvet mere end de fleste. Som ung meldte han sig til tjeneste i *Kina Indland Missionen* og blev antaget som missionær. Da han fortalte sin menighed det og bad om dens forbøn, sagde de ældste: »Hvor i Guds ord finder du nogen tale om missionselskaber? Finder du andet end menigheden?«

Det førte til, at han efter dybe overvejelser følte, at han måtte bede *Kina Indland Missionen* om at fritage ham for den tjeneste, han havde lovet at påtage sig – og samtidig bede om tilgivelse – han følte sig skyldig overfor Gud og overfor missionselskabet.

Menigheden sendte ham derefter ud under håndspålgelse og lovede at være med ham i udholdende forbøn – men hvad den økonomiske understøttelse angik, måtte han stole på Guds løfte i Matt. 6,25-34. Menigheden kunne ikke garantere nogen fast understøttelse, men ville sende ham, hvad Guds Ånd lagde Guds børn på sinde at give ham.

Geoffrey fortalte mig, at det førte til vidunderlige erfaringer af Guds usvigelige troskab. Han arbejdede nu for Guds evangelium på en anden og friere måde, end om han var blevet sendt til en missionsstation. Han evangeliserede og vandt dels mennesker for Herren, fandt dels sit åndelige hjem i små lokale forsamlinger af indfødte, der ikke var tilsluttet Vestens kirkesamfund.

Hans vej førte ham ind i *Tibet* – og der mødte trængslerne ham. Han blev arresteret af den invaderende kinesiske folkehær og blev anklaget for spionage. I tre år sad han i fængsel, blev hjernevasket, truet med dødsstraf, psykisk tortureret, men holdt ud – fornægtede ikke sin Frelser og Herre, men holdt bekendelsen fast – og kom ud som en nedbrudt mand med et strålende ansigt – en kærlighed til Jesus, som prægede ham resten af livet.

Hans bog om disse trængselsår gjorde ham kendt verden over, og Gud åbnede dørene for ham mangfoldige steder – også hos os.

Geoffrey Bull var noget af en poet.

Det vidner hans bøger om. Men også hans forkyndelse var præget deraf. Han havde et bevægeligt følelsesliv og var aldrig blot konstaterende nøgtern. Det har for ham været vidunderligt i eet nu at være hos den Herre og Frelser, som han elskede af hele sit hjerte.

*

Han gik hjem »i den time, I ikke tænker jer« – Herren kommer »i den time, I ikke tænker jer«!

Å, må vi dog være rede hvert øjeblik!

Han var fem år yngre end jeg – så jeg har noget at tænke over!

*

Jeg skrev til hans enke, at jeg ikke ved, hvad tiden er, og heller ikke ved, hvad evigheden er, men at jeg undertiden føler evigheden mere virkelig end tiden. Jeg er forvisset om, at sådan føler hun det også – og snart, snart er vi alle forenede i vore evige boliger, som vor Frelser og Herre har beredt os.

Hvilket møde!

Fru Bull skrev til mig, at følelsen af sejr var mærkbar ved *Geoffreys* begravelse. Gud ske lov, som giver os sejren ved vor Herre Jesus Kristus!

*

Han har på flere måder talt stærkt til mig. For en del år siden modtog han et kald fra *Indonesiens* mange frie forsamlinger. Skulle han tage imod dette kald, ville det betyde, at hans hustru derhjemme i *Skotland* måtte undvære ham et helt år!

Under bøn fandt de frem til, at dette kald var fra Gud, og at han skulle tage imod det. På den tid var deres sønner endnu ikke voksne, så hun måtte ikke blot savne ham et helt år, men også varetage børnenes opdragelse alene!

De holdt altså fast ved apostlenes lære (Luk. 14,26)! Og de blev ikke til skamme. I fyrretyve år levede de et lykkeligt liv sammen i et lykkeligt ægteskab med Herren på førstestpladsen. Hver ægtefælle var for den anden »du elskede nummer to,« som *Ramilds* hustru til hans store glæde kaldte ham.

*

De tre år i Kinas fængsler havde skænket ham et helligt mod. Han fortalte mig, at han ikke kunne tåle at høre andre tage Herrens navn forfængeligt. Når det skete, gik han hen til vedkommende og sagde:

»Må jeg indtrængende advare Dem imod at misbruge min Herres og Frelseres navn!« Og det sagde han, medens hans ansigt som altid strålede af den indre kærlighed til Herren og til mennesker.

*

Man bragte ham så vidt under den langvarige omskoling og hjernevask i fængselet, at han var på nippet til at tro, at troen på Kristus var en illusion. Men Herren holdt ham fast. Han blev truet med henrettelse og fik altid at vide, når andre af de fængslede blev ført ud til henrettelsespeletonen – men han blev aldrig besejret af frygten for en voldsom død.

Kærligheden til tibetanerne snarere øgedes under trængslerne. Da han sidst var i Danmark, var der en lejr for tibetanske flygtninge, vist nok under *prins Peters* protektion. Den besøgte Geoffrey Bull, og vi fik da lejlighed til at høre ham tale tibetansk.

Hans sidste lange brev (ved juletid) var præget af hans uformindskede længsel efter at bringe frelsens budskab ud til den fortabte verden. Han omsluttede os og vor familie med sine bønner og glædede sig over, at vi fortsat fandt åbne døre – og som et Guds barn, der ikke forlod sin første kærlighed, er han nu gået ind til sin Herres glæde.

*

Skulle jeg skrive mine erindringer, hvilket jeg ikke skal, ville dens hovedindhold være beretningerne om alle de dyrebare mennesker, Herren har sendt på min vej som et led i Hans opdragelse af mig. *Geoffrey Bull* var en af dem. Men der er mange andre. Nogle af dem er som han kendte – andre er aldeles ukendte – men ikke af den grund mindre betydningsfulde.

*

Underligt nok har jeg mødt en del kristne, der ikke synes interesserede i at tage ved lære af andre. Det er måske især blandt den yngre generation, jeg har mødt den indstilling. Når de møder mennesker, der »står over dem«, gør det ikke synderligt indtryk på dem. Derfor lærer de ikke noget af dem.

Det er måske en frugt af den mangel på opdragelse, mange af den yngre generation har været udsat for i skolerne og fra samfundets side. Det indebærer et stort

tab for dem. Man kommer ikke ud over det middelmådige, hvis ikke man er rede til at tage ved lære af andre. Hverken åndeligt, dannelsesmæssigt eller kundskabsmæssigt lader det sig gøre.

Lige fra min barndom blev jeg opdraget til at tage ved lære, og jeg takker den dag i dag Gud for mine forældres fasthed i så henseende.

Jeg indrømmer, at bliver opdragelsen for ensidig i denne retning, kan den medføre en vis uselvstændighed. Det blev, så vidt jeg selv kan bedømme, afbalanceret af, at jeg vel tog ved lære af mange ældre, men så småt lærte selv at bedømme, hvor langt deres indflydelse burde gå.

Nu er jeg en temmelig gammel mand – men jeg føler, at jeg stadig bør tage ved lære af de mange, der er »over mig« eller »forud for mig« i åndelig henseende – eller i kundskabsmæssig henseende – jeg ser ikke noget nedværdigende i det – jeg ville snarere se noget nedværdigende i ikke at tage ved lære.

*

Man kan i virkeligheden altid lære noget i samværet med andre mennesker. Kan man ikke lære noget af deres fortræffeligheder, kan man lære noget af deres fejl – man kan f.eks. lære ikke at reagere kødeligt, men ved Ånden.

Man kan måske i samværet med mennesker lære at styre sin tunge. Ja, man kan måske lære at elske sin næste som sig selv. Samværet med mennesker – i familien – på arbejdspladsen – i menigheden er vel livets bedste skole for enhver, der vil være en kristen og som derfor står på spring for at tage ved lære.

*

Det begreb, vi kalder *dannelse*, synes ikke at interessere den yngre generation i større grad. Måske skyldes det, at de har set alt for megen formel dannelse uden noget reelt indhold.

Dannelse er imidlertid klart beskrevet for enhver, der bekender sig til Kristus. Den er *ligedannelse med Ham!* Den fører til, at *Han vinder skikkelse i os*. Det er altså en dannelse, der indefra sit reelle indhold sætter sit præg på os. Altså ikke en påklistret dannelse, der udelukkende består i en ydre omgangsform og – tone.

Det har været en ubeskrivelig berigelse af mit liv, at jeg lige fra min ungdom mødte og kom under indflydelse af sådanne »dannede« mennesker, i hvem jeg sporede Kristi Ånd.

*

For at begrebet dannelse ikke skal misforstås, burde vi måske (især i forkyndelsen) tale om *omdannelse*, thi det er det jo, om Kristus skal vinde skikkelse i os.

Omdannelsen af et menneske til lighed med Kristus forløber aldrig smertefrit. Den indeholder nogle ydmygelser – nogle smertefulde erkendelser – den fritager ikke nogen for at få et sønderbrudt hjerte og en sønderknust ånd – derfor er der *ikke så mange*, der er indstillet på denne form for dannelse!

Og dog kender jeg *mange* »dannede« – men hvis jeg nævnte deres navne, ville de afvise, at de hører hjemme blandt de »dannede« og »omdannede«!

*

Begrebet *ærbødighed* er ligesom begrebet *dannelse* ikke af større interesse for moderne mennesker – men det indtager en fremtrædende plads i sandheden og kærligheden. *Paulus* formaner os til at *komme hverandre i forkøbet* med at *vise ærbødighed* (Rom. 12,10).

Intet menneske bør være os ligegyldigt, end ikke vor fjende. Hvert menneske, vi møder, er vor næste. Hvis sandheden og kærligheden er trængt ind i vort væsen, giver det sig udslag i, at vi ikke gennem vor holdning giver noget menneske det indtryk, at ham/hende bryder vi os ikke om. Vi viser ham/hende ærbødighed. Vi tager *imod* ham/hende, som Kristus har taget imod os (Rom. 15,7), og tager os derfor af ham/hende på tilsvarende måde.

Forsømmer vi dette, bedrøver vi Helligånden og menneskene, lægger afstand til dem og kan intet være for dem.

*

Når *dannelse* og *ærbødighed* præger et menneske, er den ægte *høflighed* altid til stede.

Jeg kan være ængstelig for, om der lægges for liden vægt på disse sider af det sande kristenliv. Tidens jargon med »hej« og »davs« og »du« synes ikke at løfte menneskene – hverken til større personlig frihed eller til større hjælp for andre.

Vel skal der ikke lægges afstand imellem mennesker, men der skal heller ikke uden videre være et kammeratskab.

Dannelsen (omdannelsen), ærbødigheden og høfligheden ophæver afstanden uden at såre den andens selvrespekt eller trække ham ind i et kammeratskab, han ikke ønsker.

*

Ingen, der læser dette, skal tænke så meget på disse begreber, at de bliver

ham/hende en byrde.

Både dannelsen, ærbødigheden og høfligheden kommer af sig selv hos enhver, der holder sig nær til Herren. De, der er præget dybest deraf, er altid dem, der har vandret et langt liv i Jesu spor.

*

Apostelen *Peter* siger, at en mand skal vise sin hustru ære (1. Peter 3,7). Han skal altså vise hende ærbødighed. Forholdet imellem mand og hustru er på et højere plan end et kammeratskab eller (for at bruge et skrækkeligt moderne udtryk) partnerskab.

At vise hende ære er at give udtryk for sin taknemmelighed og skabe respekt om hende. I et ægteskab er det jo ikke sjældent sådan, at det er manden, der bliver lagt mærke til, og hustruen, der har det daglige skjulte slid med hus og hjem og børnepasning. Det er måske nok så meget hende som ham, der holder det hele oppe.

Også dette må vi i Guds hus se nøje efter, at det ikke som så meget andet af menneskeværldighed forsvinder, så mangt et ægteskab fremkalder slutreplikken i *Henrik Ibsens* berømte skuespil *Et Dukkehjem*: »Ak, hvor vidunderligt, om vort samliv havde været et ægteskab!«

*

Og så har vi jo det første bud, over hvilket en forjættelse lyder: »Du skal ære din Fader og din Moder, at det må gå dig godt...«

Forholdet imellem børn og forældre skal heller ikke blot være et kammeratskab. Det skal være fortroligt og både børnene, den yngre generation, og forældrene, den ældre generation, værdigt.

Det er underligt, så tilfældige indtryk for mangfoldige år siden kan blive hængende i vort sind og vor tanke. Jeg så for mere end tresindstyve år siden en engelsk film *Cavalcade*. Den handlede om en engelsk overklassefamilie skæbne. Der er en scene fra denne film, jeg stadig kan huske, fordi den gjorde indtryk på mig. Den viste, hvorledes en søn i familien, en yngre mand, viste sin moder ærbødighed ved noget så enkelt som at træde til side for hende, åbne døren og lade hende gå først ind i salen.

Noget så ligegyldigt! Måske – men det så værdigt ud – ja, ganske naturligt – hun takkede ham ikke derfor – sådan var det bare!

Denne unge mand blev gift, og man så ham sidde på dækket af en stor damper sammen med sin unge hustru – de var på bryllupsrejse. Da de rejste sig for at gå ned i deres kahyt, stod der på et retnings-

bælte, som man først kunne se nu, de var gået: *Titanic*.

*

Mon ikke der også over hele verden i dag står *Udengang*? Er der noget, der kan reddes og bevares, når den nuværende verden og alt menneskeværk på den brændes op?

Ja, alt hvad der var af Herren Jesus, vil blive bevaret. Det kan ilden ikke fortære. Det er også til Ham og skal bestå i evigheder. Det meste af alt det, der i verdens øjne er stort og imponerende, måske genialt, vil ikke bestå ildprøven, men blive brændt op.

Men mangfoldige »små« gerninger, som verden slet ikke lagde mærke til eller måske endog foragtede, vil bevares for evigheden. Alle *kærlighedens gerninger* vil bestå, var de end nok så ubetydelige i verdens øjne.

Det får mig til (også fordi min hustru tilrådede mig det) at sætte følgende anmeldelse, som har været offentliggjort i *Kristeligt Dagblad*, på de næste sider. Den norske professor *Egil A. Wyllers* har udgivet *Kjerlighedens Gjerninger* af *Søren Kierkegaard* i en »opnorsket« gengivelse. Jeg tror, at den kan blive en glimrende indførelse i denne vidunderlig bog, der i højeste grad repræsenterer dannelsen (omdannelsen), ærbødigheden og høfligheden og i dag er mindst lige så aktuell, som da den udkom i 1848.

Den norske professor *Egil A. Wyllers* henologiske storværk, som jeg omtalte her i bladet i december 1997, nærmer sig nu sin afslutning. Det er måske det vigtigste indlæg i kulturdebatten her i Norden i mands minde, thi hvad er væsentligere for kulturen end just at forstå kærlighedens væsen og veje og – som Wyllers har gjort – efterforske menneskehedens opfattelse heraf både ud fra *tankens Athen* og fra *troens Jerusalem*.

Wyllers adskiller sig fra den herskende kulturelite derved, at for ham er Gud ikke død. Det præger hans store livsværk. Det er velgørende at møde en lærd åndshistoriker, der er ydmyg nok til at bekende sig som en Jesu discipel – med de deraf følgende konsekvenser, bl.a. modsigelse og nedgørelse fra deres side, som hylder den såkaldte frie kærlighed.

Men mon ikke adskillige kulturdebatører, der har smagt de beske frugter af denne kærlighed (der i følge *Kierkegaard* slet ikke er kærlighed, men egenkærlighed), og som er ærlige nok til at tilstå, at de tog fejl, kunne få hjælp af Wyllers store værk, hvis de ville læse det uden forudfattede meninger og fordomme?

Egil Wyllers har nu inddraget *Søren*

Kierkegaard som en hovedskikkelse i slægtens årtusindårige kamp om den sande forståelse af kærlighedens væsen. Allerede i bind 3 om bl.a. *Sokrates*, et bind, jeg anbefaler ungdommen at læse, blev *Kierkegaard* inddraget, men her i bind 12 er han enerådende.

Professor Wyllers har »opnorsket« sidste halvdel (anden *Følge*, som *Kierkegaard* kalder den) af *Kjerlighedens Gjerninger* og en af *Talerne ved Altergangen om Fredagen* (over 1. Peter 4,8) og føjet sit eget analytiske resume af værket til.

Opnorskningen er jeg som dansker ikke i stand til at bedømme. Da *Kierkegaards* værker udkom, havde dansk og norsk stort set samme skriftsprog, men sådan er det ikke i dag. Norsk har udviklet sit eget skriftsprog, hvilket også har nødvendiggjort en opnorskning af selveste *Henrik Ibsen*, der jo også skrev sine værker på det skriftsprog, nordmænd og danskere var fælles om.

Der er noget imponerende ved Wyllers sproglige energi. Bind 6 indeholder hans egen oversættelse af *Johannes' Åbenbaring*, bind 7 af *Johannes' evangelium og breve*. Hertil kommer i andre bind hans gengigtning af *Højsangen* og over sættelse af nogle af *Platons* skrifter. Og nu har vi altså hans opnorskning af *Kierkegaard*. Jeg er selv så bundet til *Kierkegaards* kærlighedserklæring til hans modersmål (han er næsten stolt af det danske sprogs muligheder), at jeg vanskeligt kan forestille mig en »opdanskning« af det, vel vidende, at noget sådant er under overvejelse – jeg kan bedre forstå, at en opnorskning har været nødvendig, og er glad for, at det er professor Wyllers, der har foretaget den. Den virker på mig som en opstramning af *Kierkegaards* sprog; hans lange sætninger bliver her og der opdelt i flere hovedsætninger – nu og da har Wyllers foretaget en forkortelse af teksten.

Hans analytiske resume vidner om en fri personligheds selvstændige forståelse af *Kierkegaard*, derunder hans indvendinger imod visse af *Kierkegaards* opfattelser. For mig har Wyllers resume især haft betydning ved dens påvisning af, at vel er *Kierkegaard* en ener, et geni af højeste klasse, et unikum, men han hører som sådan alligevel sammen med alle dem, der ned gennem tiderne har villet eet: kende kærligheden og dens gerninger. Han er en ener i åndshistorien, men han er ikke løstrevet fra den. Han har visse paralleller.

Wyllers lader forskellige af *Henrik Ibsens* dramatiske skikkelser belyse *Kierkegaards* tanker (bl.a. *Solveig* i *Peer Gynt*). Dette vil jeg vente med at kommentere, indtil de to afsluttende bind om *Henrik Ibsen* afslutter det store henologiske værk. Lad mig dog her antyde, at jeg ikke er

ganske enig med Wyller i, at Solveig er et *klart* udtryk for den sande kærlighed, thi vel elsker hun Peer Gynt og redder ham ved sin tro, sit håb og sin kærlighed, men spørgsmålet er, om hun i alle de mellem-liggende år også har elsket enhver af dem, der var hendes *næste*, således. Kærligheden retter sig jo ikke alene imod den ud-kårne, men imod enhver, der er vor næste. Dog må jeg erkende, at når Solveig har elsket Peer, som hun har, er der meget, der kunne tyde på, at hendes kærlighed omfattede enhver, der var hendes næste.

Desværre indeholder den sidste note (note 67) en trykfejl, der giver et forkert indtryk af Kierkegaard. Der står i noten, at Kierkegaard ville *løse* de individuelle, humane Existents-Forholds Ur-skrift – men det ville han ikke – han kom ikke med løsninger – det overlod han til læseren selv – han ville *læse* Ur-skriften. Denne trykfejl kan rettes i næste udgave af dette bind, som uden tvivl snart må genoptrykkes, da jeg er forvissat om, at mange nordmænd nu vil læse Kjerlighedens Gjærninger i denne opnorskede udgave. Den er jo et vidunderligt opbyggeligt skrift. Jeg har mange norske venner og råder dem til nu for deres egen skyld at give sig i kast med hver for sig at blive »hin enkelte«, som Kierkegaard tør kalde »min læser«.

Jeg tilråder den læser, der er ukendt med Søren Kierkegaard først at læse *Talen ved Altergangen om Fredagen* (side 208 følgende i Wyllers bog), dernæst *det analytiske resume* af Kjerlighedens Gjærninger (side 193 flg.) og derefter gå i gang med selve værket (side 13 flg.) Læs langsomt, f.eks. 1/2 time hver aften!

Jeg henstiller, at man ikke i næste oplag af denne bog på omslaget kalder Kierkegaard en *mystiker*, thi det var han ikke, og han ville på det bestemteste frabede sig denne benævnelse. En mystiker er i følge Kierkegaard et menneske, der vil nå det højeste ved at springe det mellem-liggende over, og det ville S.K. under ingen omstændigheder. Dagligdagens mangfoldige pligter hører med i kærlighedens gjærninger.

De to afsluttende bind om *Henrik Ibsen* ventes med stor forventning, thi der er vel næppe mange, der ville inddrage ham som en hovedskikkelse i belysningen af kærlighedens væsen – han, der ville ærgre de norske – han, der ville bryde ned – men professor Wyller har allerede mere end antydnet, at Ibsen ville bryde ned, for at der virkelig kunne bygges op.

Kærligheden er ikke blødagtig – heller ikke elskværdig – den står altid i forhold til evigheden – hvor der er tale om kærligheden imellem to mennesker, er der altid en tredie til stede – Gud!

Wyllers store værk, hans livsværk, er

et såre betydningsfuldt memento i kulturde-batten – og det er mere end det!

Det er et memento i *den evangeliske verden*, hvor forkyndelsen i vor tid ofte forekommer temmelig tynd og overfladisk. Begrebet kærlighed forudsættes kendt af enhver, men det er det ikke. Her-til kommer, at det har en sådan dybde, at det vel er værd at dvæle ved, hvad menneskeheden største ånder har forstået derved med gennem tiderne.

Wyller anser ikke sig selv for forkynder, men han er en virkelig hjælp for enhver forkynder, der bærer for, om han strækker til.

*

Jeg bør måske tilføje, at *svenske* læsere, der har lettere ved at læse norsk end dansk, vil finde stor hjælp til at komme i gang med Kierkegaards »forkyndelse« gennem Wyllers bog. Ja, selv danske læsere kan få hjælp af den.

*

Bibeloversigten, der udkom i 1955, og senere er blevet genoptrykt adskillige gange, er udsolgt fra forlaget.

Jeg har haft den store glæde, at tyske og italiensk – svejtsiske venner nu har til-vejebragt en *tysk* udgave af den.

Der ligger et kæmpearbejde bagved. Dr. *Irene von Unruh* og fru *Gisela Schürmann* har oversat den til tysk, en enestående indsats af disse to damer, som flere danskere kender, fordi de år efter år har deltaget i vore sommerstævner og andre stævner, fru Schürmann som tolk fra dansk til tysk eller fra tysk til dansk.

Vor broder og ven *Antonio Fanti* og hans hustru *Nelly* har sammen med deres to sønner *Sandro* og *Claudio* opsat hele værket på computer, også et kæmpearbejde, som de har udført i deres hjem i *Rapperswill* i *Svejts* i deres knappe fritid.

Den tyske udgave af *Bibeloversigten* kommer ikke til den tysktalende verden ad de sædvanlige veje, d.v.s. kristelige bogforlag. Den kommer, fordi nogle af Guds børn følte sig kaldet til dette store arbejde, der har taget flere år og krævet megen udholdenhed. De har ingen forretningsmæssige interesser forbundet dermed, men har gjort det, fordi de ville tjene Herren og menneskene.

Jeg tror, nogle af dem, der læser dette, vil være med til at bede Herren om at tage vare på, hvordan *Bibeloversigten* nu kommer dem i den store tysktalende verden, der har behov for den, i hælde. Det vil heller ikke ske ad de sædvanlige kanaler – og det er der noget forjættelsesfuldt over!

*

Da jeg begyndte at gennemgå Bibelens mange bøger i 1949 og udarbejdede et skema til hver bog, havde jeg ingen anelse om, at dette arbejde, som jo langt fra var originalt eller selvstændigt, men snarere en bearbejdelse og videreudvikling af, hvad andre før mig havde gjort, skulle nå så vidt omkring, og slet ikke forestillet mig, at den skulle blive oversat først til *finnsk* og nu til *tysk*.

Herrens veje er usporlige. Man kender dem ikke fra først af – og man har ikke nogen forudviden om, hvor de fører hen – ud over, at de aldrig leder vild.

Herrens veje er ukomplicerede og enkle i modsætning til vore sædvanlige veje, der ofte involverer os i mangt og meget, som ikke i og for sig kan siges at være forkert, men alligevel er hindringer for det guddommelige.

*

Når man som jeg er kommet op i årene (jeg er den eneste af den kreds af studenterkammerater, der kom sammen en gang hvert år, der endnu er i live), søger man at samle sig om det væsentlige: at forblive i fællesskabet med Faderen og med hans søn, Jesus Kristus, således som apostelen *Johannes* siger (1. Johs. 1,3).

Det er ikke ensbetydende med mindre aktivitet, men det er en aktivitet på en anden, måske mere virkningsfuld måde, mindre behersket af mangesyleri i periferien. Man ser da (i hvert fald ser jeg det!), at man gang på gang tog fejl, fordi man ikke biede på Herren, men handlede ud fra sit eget skøn og måske tog mere hensyn til mennesker end til Herren.

Dette blev jeg gjort kraftigt opmærksom på, da jeg nede ved *Langelands* strand »tilfældigvis« mødte en mand og kom i samtale med ham. Det viste sig, at vi havde mange fælles bekendte – deriblandt nogle, der havde bekendt sig som kristne.

Desværre var adskillige af de »vidnesbyrd«, kristne havde aflagt overfor denne mand, alt andet end overbevisende. Verdens børn har en instinktiv afsky for »vidnesbyrd«, der aflægges i en selvsikker ånd.

Han fortalte mig med typisk dansk humor om de skriftsteder, han havde fået slynget i hovedet af kristne, der »vidste besked« – og han fortalte mig om et »vidnesbyrd«, der også blev aflagt samtidig med, at »vidnet« foretog nogle tvivlsomme økonomiske dispositioner.

Hvis vi kristne er alt for skriffkloge og alt for sikre på os selv, er der ikke mange, om overhovedet nogen, der føler, at Gud

kommer dem nær.

Lad os lægge megen vægt på at *være* Jesu vidner, så vort liv ikke modsiger vort vidnesbyrd i ord!

*

Jeg så forleden en indbydelse fra en frikirke, der i min ungdom havde adskillige åndelige mænd og kvinder i sine rækker. Det var en indbydelse til, hvad man kaldte for *kristen kultur*.

Hvis disse kristne havde bevaret sig i samfundet med Faderen og Sønnen, ville de aldrig have uddelt en sådan indbydelse. Det er muligt, at den er vel ment – men den er så langt borte fra Ordet om korset og Guds Ånd, at den vil skabe ringeagt om evangeliet og om Guds folk.

Her synes der ikke at være tale om mangesysleri i periferien, men *uden for* den.

*

Hvad der er født af kødet, er og forbliver kød, også når det er kristne, der har »født det«.

Holder vi fast på samfundet med Faderen og med hans Søn, vor Herre Jesus Kristus, skænker Han os nåde til ikke at træffe bestemmelser ud fra os selv, men ud fra Ham. Den nåde ønsker vi alle, ikke mindst med henblik på Hans snare komme i kraft og megen herlighed.

*

Disse bemærkninger begyndte med nogle praktiske oplysninger om *efterårsstævnet i Harzen*.

Enhver af os kan i samfundet med den levende Gud fornemme, om han/hun skal deltage i dette efterårsstævne, hvor vi regner med *stilhed*.

Gud skænke os alle nåde til i den korte tid, vi har tilbage, at kende Hans gode, fuldkomne og velbehagelige vilje i enhver sag. *Epafras* er blevet »verdensberømt«, skønt hans tjeneste skete i det skjulte, fordi *Paulus* i brevet til Kolossenserne skrev, at han altid stred for dem i sine bønner,

for at de måtte stå fast, fuldkomne og fuldt forvissede om, hvad der i enhver sag er Guds vilje.

Hvilken åndelig koncentration! Den har i modsætning til mangesysleriet været og er fortsat en sand hjælp for os, der gerne vil holde fast på fællesskabet *med Herren* og på fællesskabet i *Ham* med hans hellige.

*

Lad mig også fortælle, at dr. *Irene von Unruh* og fru *Gisela Schürmann* også er i færd med at oversætte *alle Bibelnoterne over Johannes-evangeliet til tysk* – et endnu større oversættelsesarbejde end oversættelsen af Bibeloversigten. Fru Schürmann har både dansk og tysk som sit modersmål, men dr. von Unruh har lært sig dansk! Jeg er forvissat om, at de vil blive omsluttet med megen forbøn. Hvordan oversættelsen skal udkomme, ved hverken de eller vi, men Gud baner vej for den, hvis det er hans vilje – det bliver lærerigt at se *hvordan!*

Guds veje er langt »interessantere« end de sædvanlige – og langt mere »effektive«!

*

Dette er et praktisk eksempel på det paulinske spørgsmål: »Hvad vil du, Herre, at jeg skal gøre« (Ap. G. 22,10). Disse to damer er begge enker – den ene ældre end jeg – og kunne jo »med rette« nyde deres otium, som man siger – men de har i stedet for påtaget sig et nærmest uoverkommeligt arbejde – ingen af dem ved, om de kan fuldføre det, lige så lidt som jeg ved, om jeg får lov til at fuldføre mine små kommentarer til Johannes-evangeliet.

Disse to ældre damer har mange lige-sindede – i hvert fald kender jeg mange. Alligevel skriver jeg det til opmuntring for dem, der ligger under for den opfattelse, at »mig er der ingen, der har brug for«.

Jo, det er der – og størst af alt er, at Gud den Almægtige »har brug for dig« lige til dit sidste øjeblik hernede.

Hvis du beder Ham om at vise dig, om det virkelig er sandt, vil du ikke blive skuffet. Det er ikke givet, at Han pålægger dig et »stort« arbejde, men Han vil formentlig vise dig, at der er bestemte mennesker, du har et konkret ansvar for – måske i daglig forbøn – eller ved trofast brevveksling – eller ved at besøge dem – eller på anden måde.

Medens jeg skriver dette, bliver jeg ringet op af en broder, en ældre mand, der bl.a. spørger mig, om jeg kan sige ham, hvordan det går en anden ældre broder, som han dagligt beder for. Det kunne jeg ikke – men det var en hjælp for mig til også at huske denne ældre mand, som jeg ikke havde konkrete oplysninger om, i mine bønner.

Der er »brug for enhver af os« – og det knytter os sammen i det fællesskab, der ikke beror på medlemskab i en eller anden kirke, men er i Herren!

Vær derfor ved godt mod! Lad ikke hænderne synke, selvom du er gammel og træt! Der er løn for din møje!

*

Jeg begyndte disse bemærkninger med at sige, at vi nærmer os et *årtusindeskifte*. Hvis vi tænker tusinde år tilbage, indser vi straks, at det er såre lidt, vi ved om, hvad der er sket i de mange år, thi vi kender kun visse ydre begivenheder og visse ledende personligheder, men hvad Gud har virket i det enkelte menneske, ved vi intet om – og det er i evighedens lys det afgørende.

Jeg har forsøgt en sammenligning mellem dette århundrede og det foregående og synes, at det kun er på det videnskabelige og materielle område, vort eget århundrede kan vise fremskridt. På det åndelige område såvel som på det kulturelle forekommer det mig derimod, at det nitende århundrede lå forud for vort, det tyvende. Og på det moralske område er tilbagegangen katastrofal. Vi nærmer os et årtusindeskifte som et folk, hvis moral er sunket dybt.

Hvordan skal vi fejre årtusindeskiftet?